

مرام دموکراتیک خلق

برنامهٔ عمل نوین حزب دموکراتیک خلق افغانستان

«درفش‌داران نوین»

فهرست مطالب

فصل اول ـ اصول اساسی: 1
فصل دوم ـ ساختار سیاسی: 2
فصل سوم ـ دولت سکولار و مذهب: 4
فصل چهارم ـ حقوق مدنی: 5
فصل پنجم ـ اداره و قضا: 5
فصل ششم ـ مالکیت و اقتصاد: 6
فصل هفتم ـ اصلاحات ارضی و مسئلهٔ کوچی‌ها: 6
فصل هشتم ـ اقتصاد برنامه‌ریزی‌شده و مالیهٔ عمومی: 7
فصل نهم ـ کار: 8
فصل دهم ـ صنعت و منابع: 8
فصل یازدهم ـ آموزش: 9
فصل دوازدهم ـ علم و پژوهش: 9
فصل سیزدهم ـ صحت: 9
فصل چهاردهم ـ مسکن، آب، انرژی و حمل‌ونقل: 10
فصل پانزدهم ـ تأمین اجتماعی: 11
فصل شانزدهم ـ زنان و خانواده: 11
فصل هفدهم ـ کودکان و جوانان 12
فصل هجدهم ـ برابری ملی، زبانی و فرهنگی: 13
فصل نوزدهم ـ فرهنگ و رسانه: 13
فصل بیستم ـ علم، تکنالوژی، هوش مصنوعی و روباتیک 13
فصل بیست‌ویکم ـ محیط زیست: 14
فصل بیست‌ودوم ـ توسعهٔ شهری و روستایی: 14
فصل بیست‌وسوم ـ سیاست خارجی: 14
فصل بیست‌وچهارم ـ مسئلهٔ ملی و تمامیت ارضی: 15
فصل بیست‌وپنجم ـ گذار به سوسیالیسم: 15
فصل بیست‌وششم ـ نظام سوسیالیستی: 16
فصل بیست‌وهفتم ـ افق کمونیستی: 17
فصل بیست‌وهشتم ـ اصول اجرای برنامه: 17

مقدمه:

حزب دموکراتیک خلق افغانستان ـ «درفش‌داران نوین»، این مرام را بر پایهٔ مارکسیسم ـ لنینیسم، تجربهٔ تاریخی جنبش کارگری و سوسیالیستی و با درنظرگرفتن شرایط مشخص افغانستان تدوین می‌کند.

هدف برنامه، ایجاد افغانستانی مستقل، آزاد، عادلانه، آباد و پیشرفته است؛ افغانستانی که ثروت‌های طبیعی و حاصل کار اجتماعی در خدمت اکثریت مردم قرار گیرد و هیچ انسانی به دلیل جنسیت، قوم، زبان، مذهب، بی‌مذهبی، منطقه یا موقعیت اقتصادی مورد تبعیض قرار نگیرد.

سوسیالیسم روندی تاریخی و اجتماعی است که بر رشد نیروهای مولده، علم و تکنالوژی، آموزش و آگاهی اجتماعی، برنامه‌ریزی اقتصادی، مالکیت اجتماعی بر وسایل عمدهٔ تولید و مشارکت مردم استوار است.

فصل اول ـ اصول اساسی:

مادهٔ ۱ ـ حاکمیت مردم:

حاکمیت سیاسی از مردم سرچشمه می‌گیرد و تمام نهادهای دولتی باید در برابر مردم و نهادهای قانونی نمایندگی پاسخگو باشند.

مادهٔ ۲ ـ برابری اجتماعی:

تمام شهروندان در برابر قانون برابرند و هیچ امتیاز سیاسی، اقتصادی، اجتماعی یا حقوقی بر اساس قوم، زبان، جنسیت، مذهب، بی‌مذهبی، منطقه یا طبقهٔ اجتماعی پذیرفته نیست.

مادهٔ ۳ ـ استقلال ملی:

استقلال سیاسی، اقتصادی و نظامی کشور اصل اساسی دولت است و هیچ قدرت خارجی حق تحمیل اراده بر افغانستان را ندارد.

مادهٔ ۴ ـ عدالت اجتماعی:

سیاست‌های دولت باید در جهت کاهش فقر، بیکاری، نابرابری و اشکال استثمار و ایجاد فرصت برابر برای زندگی و رشد انسانی باشد.

مادهٔ ۵ ـ توسعهٔ همه‌جانبه:

توسعه باید هم‌زمان شامل زراعت، صنعت، انرژی، آموزش، صحت، علم، تکنالوژی، مسکن، حمل‌ونقل و زیربناهای کشور باشد.

مادهٔ ٦ ـ تأمین نیازهای اساسی:

نیازهای اساسی مردم متناسب با ظرفیت تولیدی و اقتصادی کشور از طریق خدمات رایگان، یارانه‌های اجتماعی یا سایر سازوکارهای عمومی تأمین می‌گردد.

مادهٔ ۷ ـ جهت‌گیری سوسیالیستی:

اقتصاد و سیاست کشور در یک روند تاریخی و متناسب با شرایط واقعی جامعه در جهت گسترش مالکیت اجتماعی، کاهش استثمار و نابرابری و گذار تدریجی به سوسیالیسم سازمان‌دهی می‌شود.

فصل دوم ـ ساختار سیاسی:

مادهٔ ۸ ـ ساختار شوراها:

نظام سیاسی بر شوراهای محلی، شهری، ولسوالی، ولایتی و ایالتی، کنگرهٔ ملی و شورای انقلابی استوار است.

مادهٔ ۹ ـ انتخابات:

انتخابات بر اساس حق همگانی، برابر، مستقیم و رأی مخفی برگزار می‌شود و تمام شهروندان واجد شرایط حق انتخاب و انتخاب‌شدن دارند.

مادهٔ ۱۰ ـ شورای محلی:

شورای محلی نزدیک‌ترین نهاد نمایندگی مردم است و مسئول بررسی نیازهای محل، خدمات عمومی، توسعهٔ محلی و نظارت بر ادارهٔ محلی می‌باشد.

مادهٔ ۱۱ ـ شورای شهری:

شورای شهری امور توسعهٔ شهر، مسکن، آب، انرژی، حمل‌ونقل، محیط زیست و خدمات عمومی شهری را نظارت می‌کند.

مادهٔ ۱۲ ـ شورای ولسوالی:

شورای ولسوالی برنامه‌های توسعهٔ ولسوالی، خدمات عمومی، زراعت، زیربناها و هماهنگی میان شوراهای محلی را پیگیری می‌کند.

مادهٔ ۱۳ ـ شورای ولایتی:

شورای ولایتی نمایندهٔ مردم ولایت بوده و بر اجرای برنامه‌های ملی و توسعهٔ متوازن در سطح ولایت نظارت می‌کند.

مادهٔ ۱۴ ـ شورای ایالتی:

شورای ایالتی مسئول هماهنگی برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیربنایی در سطح ایالت بوده و نیازهای مناطق زیرمجموعه را به نهادهای مرکزی منتقل می‌کند.

مادهٔ ۱۵ ـ شورای انقلابی:

شورای انقلابی عالی‌ترین نهاد دائمی نمایندگی، قانون‌گذاری و نظارت ملی است. این شورا قوانین، برنامه‌های ملی، بودجهٔ عمومی و سیاست‌های اساسی کشور را بررسی و تصویب می‌کند و بر عملکرد رئیس‌جمهور، شورای وزیران و سایر نهادهای دولتی نظارت دارد.

هیچ تصمیم اجرایی رئیس‌جمهور یا شورای وزیران نمی‌تواند برخلاف قانون، برنامهٔ ملی و مصوبات قانونی شورای انقلابی باشد.

مادهٔ ۱۶ ـ کنگرهٔ ملی:

کنگرهٔ ملی هر پنج سال یک‌بار برگزار می‌شود و جهت‌گیری‌های اساسی کشور و برنامه‌های ملی را بررسی و تصویب می‌کند و رئیس‌جمهور را انتخاب می‌نماید.

مادهٔ ۱۷ ـ فعالیت سیاسی و جایگاه حزب:

فعالیت قانونی احزاب سیاسی، اتحادیه‌های کارگری، سازمان‌های اجتماعی، انجمن‌های مدنی و سایر تشکل‌های قانونی آزاد است و این نهادها می‌توانند در امور سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، مشورتی و انتخاباتی مشارکت کنند.

حزب دموکراتیک خلق افغانستان ـ «درفش‌داران نوین» به‌عنوان حامل برنامهٔ سوسیالیستی و نیروی سیاسی پیشاهنگ در مسیر گذار به سوسیالیسم فعالیت می‌کند؛ اما اعمال قدرت دولتی باید از طریق نهادهای قانونی، انتخابات، شوراهای نمایندگی و قوانین مصوب صورت گیرد.

هیچ مقام حزبی صرفاً به دلیل عضویت در حزب، بالاتر از قانون یا نهادهای دولتی قرار نمی‌گیرد.

احزاب و سازمان‌های دیگر حق دارند برنامه و دیدگاه سیاسی خود را در چارچوب قانون مطرح و برای جلب حمایت مردم فعالیت کنند، مشروط بر آن‌که اصل حاکمیت ملی، تمامیت ارضی، حقوق مردم و نظم قانونی کشور را نقض نکنند.

مادهٔ ۱۸ ـ رئیس‌جمهور

رئیس‌جمهور برای یک دورهٔ پنج‌ساله توسط کنگرهٔ ملی انتخاب می‌شود. ادامهٔ کار رئیس‌جمهور پس از پایان دوره، مستلزم انتخاب مجدد او توسط کنگرهٔ ملی است.

رئیس‌جمهور مسئول اجرای قوانین، برنامه‌های ملی و مصوبات قانونی شورای انقلابی بوده و در برابر کنگرهٔ ملی و شورای انقلابی پاسخگو است.

هیچ رئیس‌جمهوری نمی‌تواند با استناد به مقام خود اجرای قوانین یا نظارت نهادهای قانونی را متوقف یا محدود کند.

مادهٔ ۱۹ ـ شورای وزیران:

شورای وزیران عالی‌ترین نهاد اجرایی کشور است و ریاست آن با رئیس‌جمهور می‌باشد.

رئیس‌جمهور اعضای شورای وزیران را پیشنهاد می‌کند و تعیین آنان پس از تأیید شورای انقلابی صورت می‌گیرد.

شورای وزیران مسئول اجرای قوانین، بودجه، برنامه‌های توسعه و سیاست‌های عمومی کشور است و هر وزیر در برابر رئیس‌جمهور، شورای انقلابی و قانون مسئولیت دارد.

مادهٔ ۲۰ ـ پاسخگویی قوهٔ اجرایی

شورای وزیران و اعضای آن موظف‌اند گزارش عملکرد، بودجه و نتایج برنامه‌های اجرایی خود را به شورای انقلابی ارائه کنند.

شورای انقلابی حق دارد هر مقام اجرایی را برای توضیح احضار، اسناد و اطلاعات لازم را مطالبه و در صورت مشاهدهٔ تخلف، موضوع را برای رسیدگی قانونی به نهادهای قضایی یا نظارتی ارجاع کند.

کنگرهٔ ملی نیز عملکرد حکومت را بررسی کرده و می‌تواند بر اساس قانون اصلاح، تغییر یا برکناری مقامات مسئول را مطالبه کند.

مادهٔ ۲۱ ـ رابطهٔ رئیس‌جمهور و شورای انقلابی:

رئیس‌جمهور ریاست شورای انقلابی را بر عهده دارد، اما این امر به معنای برخورداری او از اختیار شخصی بر مصوبات شورا یا توقف روند نظارت نیست.

تصمیمات شورای انقلابی از طریق رأی‌گیری و بر اساس مقررات داخلی شورا اتخاذ می‌شود و نظارت بر رئیس‌جمهور، شورای وزیران و سایر نهادهای دولتی از طریق سازوکارهای جمعی، کمیسیون‌های تخصصی و نهادهای مستقل نظارتی تضمین می‌گردد.

مادهٔ ۲۲ ـ کمیسیون بازرسی و حسابرسی:

کمیسیون بازرسی و حسابرسی نهادی مستقل برای نظارت مالی و اداری بر تمام دستگاه‌های دولتی است که اعضای آن توسط کنگرهٔ ملی انتخاب می‌شوند.

این کمیسیون حق دارد عملکرد مالی و اداری رئیس‌جمهور، شورای وزیران، شورای انقلابی، وزارتخانه‌ها، شرکت‌های دولتی، نهادهای محلی و سایر دستگاه‌های عمومی را بررسی کند.

گزارش‌های اساسی این کمیسیون به کنگرهٔ ملی و شورای انقلابی ارائه و بخش عمومی آن برای اطلاع مردم منتشر می‌شود.

مادهٔ ۲۳ ـ حاکمیت قانون:

هیچ مقام، حزب، سازمان یا فردی بالاتر از قانون نیست. فساد، اختلاس، رشوه، سوءاستفاده از قدرت و تصرف غیرقانونی دارایی‌های عمومی جرم محسوب می‌شود.

مادهٔ ۲۴ ـ برکناری رئیس‌جمهور:

در صورت خیانت به منافع ملی، نقض جدی قانون، فساد گسترده، سوءاستفاده از قدرت یا ناتوانی جدی در انجام وظایف، روند بررسی برکناری رئیس‌جمهور آغاز می‌شود.

اتهامات باید در یک روند قانونی بررسی شود و رئیس‌جمهور حق دفاع داشته باشد. پس از تکمیل روند قانونی، کنگرهٔ ملی می‌تواند با رأی قانونی خود رئیس‌جمهور را از مقامش برکنار کند.

در صورت برکناری یا خالی‌شدن مقام ریاست‌جمهوری، ادارهٔ موقت کشور مطابق قانون انجام شده و کنگرهٔ ملی موظف است روند انتخاب رئیس‌جمهور جدید را برگزار کند.

مادهٔ ۲۵ ـ دموکراسی درون‌حزبی:

حزب بر اصل سانترالیسم دموکراتیک استوار است؛ بحث و نقد در مرحلهٔ تصمیم‌گیری آزاد بوده، اما پس از اتخاذ تصمیم، اجرای تصمیم جمعی برای اعضا الزامی است.

مادهٔ ۲۶ ـ ابتکار محلی:

شوراهای محلی در چارچوب قانون حق ابتکار برای حل مسائل منطقهٔ خود را دارند.

مادهٔ ۲۷ ـ پاسخگویی عمومی:

نهادهای دولتی موظف‌اند عملکرد و نحوهٔ مصرف بودجهٔ عمومی را به مردم گزارش دهند.

فصل سوم ـ دولت سکولار و مذهب:

مادهٔ ۲۸ ـ جدایی مذهب و دولت:

دولت از نهادهای مذهبی جدا بوده و هیچ مذهب یا روحانی دارای امتیاز دولتی نخواهد بود.

مادهٔ ۲۹ ـ آزادی مذهب:

هر شهروند حق دارد هر مذهبی را اختیار کند، مذهب خود را تغییر دهد یا مذهب نداشته باشد.

مادهٔ ۳۰ ـ برابری مذهبی:

تمام مذاهب و شهروندان بی‌مذهب در برابر قانون برابرند.

مادهٔ ۳۱ ـ منع اجبار مذهبی:

هیچ فردی نمی‌تواند دیگری را به انجام یا ترک مناسک مذهبی مجبور کند.

مادهٔ ۳۲ ـ نهادهای مذهبی

نهادهای مذهبی می‌توانند مطابق قانون فعالیت کنند، اما حق ایجاد حکومت موازی یا تحمیل قوانین مذهبی بر جامعه را ندارند.

مادهٔ ۳۳ ـ آموزش مذهبی:

آموزش مذهبی خصوصی آزاد است؛ آموزش عمومی کشور بر علم، تفکر انتقادی و اصول سکولار استوار خواهد بود.

فصل چهارم ـ حقوق مدنی:

مادهٔ ۳۴ ـ آزادی فردی:

آزادی فردی، امنیت و کرامت انسانی مصون است و هیچ‌کس بدون مبنای قانونی نمی‌تواند بازداشت یا محدود شود.

مادهٔ ۳۵ ـ آزادی بیان:

هر شهروند حق بیان نظر و اندیشهٔ خود را دارد.

مادهٔ ۳۶ ـ آزادی مطبوعات:

فعالیت رسانه‌ها و مطبوعات در چارچوب قانون آزاد است.

مادهٔ ۳۷ ـ تجمع:

تجمعات مسالمت‌آمیز قانونی آزاد است.

مادهٔ ۳۸ ـ تشکل:

تشکیل اتحادیه‌ها، انجمن‌ها و سازمان‌های سیاسی قانونی آزاد است.

مادهٔ ۳۹ ـ منع شکنجه:

شکنجه و هرگونه رفتار غیرانسانی ممنوع است.

مادهٔ ۴۰ ـ منع تبعیض:

هرگونه تبعیض قانونی و اداری بر اساس جنسیت، قوم، زبان، مذهب، بی‌مذهبی، منطقه یا وضعیت اقتصادی ممنوع است.

مادهٔ ۴۱ ـ دسترسی به عدالت:

هر شهروند حق دسترسی برابر به دادگاه و دفاع حقوقی دارد.

مادهٔ ۴۲ ـ حریم خصوصی:

حریم خصوصی، خانه، مکاتبات و اطلاعات شخصی شهروندان از تعرض غیرقانونی مصون است.

فصل پنجم ـ اداره و قضا:

مادهٔ ۴۳ ـ شایسته‌سالاری:

استخدام دولتی بر اساس تخصص، شایستگی، تجربه و نیاز واقعی انجام می‌شود.

مادهٔ ۴۴ ـ مبارزه با فساد:

فساد و دارایی‌های غیرقانونی مسئولان بررسی شده و دارایی‌های عمومی تصرف‌شده مطابق قانون به مالکیت عمومی بازگردانده می‌شود.

مادهٔ ۴۵ ـ استقلال قضایی:

دادگاه‌ها در اجرای قانون مستقل بوده و هیچ مقام سیاسی حق مداخلهٔ غیرقانونی در روند قضایی را ندارد.

مادهٔ ۴۶ ـ برابری در برابر قانون:

همهٔ شهروندان در برابر قانون برابرند.

مادهٔ ۴۷ ـ خدمات حقوقی:

افراد کم‌درآمد و محروم از خدمات حقوقی عمومی و دفاع قانونی برخوردار می‌شوند.

فصل ششم ـ مالکیت و اقتصاد:

مادهٔ ۴۸ ـ نظام مالکیت:

مالکیت در کشور شامل مالکیت عمومی، دولتی، اجتماعی، تعاونی و خصوصی است.

مالکیت عمومی شامل منابع و دارایی‌هایی است که متعلق به عموم مردم بوده و استفاده از آن‌ها باید در خدمت منافع جامعه باشد.

مالکیت دولتی شامل دارایی‌ها و مؤسساتی است که دولت به نمایندگی از جامعه اداره می‌کند.

مالکیت اجتماعی و تعاونی شامل مؤسسات و دارایی‌هایی است که توسط شوراها، کارگران، دهقانان یا تعاونی‌های اجتماعی به شکل جمعی اداره می‌شوند.

مالکیت خصوصی در چارچوب قانون محترم است، اما نباید به ابزار استثمار انسان توسط انسان، انحصار منابع عمومی یا سلطه بر بخش‌های حیاتی اقتصاد تبدیل شود.

مادهٔ ۴۹ ـ منابع طبیعی:

منابع طبیعی و ثروت‌های عمومی متعلق به مردم است و درآمد حاصل از آن باید در خدمت رفاه عمومی و توسعهٔ کشور قرار گیرد.

مادهٔ ۵۰ ـ اقتصاد برنامه‌ریزی‌شده:

اقتصاد ملی بر اساس برنامه‌ریزی، رشد نیروهای مولده، تأمین نیازهای اساسی و کاهش نابرابری سازمان‌دهی می‌شود.

فصل هفتم ـ اصلاحات ارضی و مسئلهٔ کوچی‌ها:

مادهٔ ۵۱ ـ زمین برای دهقانان:

زمین‌های قابل کشت بر اساس اصلاحات ارضی عادلانه در اختیار دهقانان بی‌زمین و کم‌زمین قرار می‌گیرد.

مادهٔ ۵۲ ـ پایان مناسبات استثماری زمین‌داری:

روابط زمین‌داری استثماری و مناسباتی که دهقان را وابسته و استثمارشده نگه می‌دارد، برچیده می‌شود.

مادهٔ ۵۳ ـ تعاونی‌های دهقانی:

تشکیل تعاونی‌های داوطلبانهٔ دهقانان برای تولید، خرید ماشین‌آلات، بازاریابی و استفاده از منابع مشترک حمایت می‌شود.

مادهٔ ۵۴ ـ مکانیزه‌سازی زراعت:

دولت موظف است مکانیزه‌سازی، آبیاری، کود، تخم اصلاح‌شده و دانش فنی را توسعه دهد.

مادهٔ ۵۵ ـ امنیت غذایی:

تولید داخلی مواد غذایی و ذخایر استراتژیک برای جلوگیری از بحران‌های غذایی ایجاد می‌شود.

مادهٔ ۵۶ ـ حل مسئلهٔ کوچی‌ها:

مسئلهٔ کوچی‌ها از طریق یک برنامهٔ ملی، عادلانه و تدریجی حل می‌شود. هدف این برنامه پایان‌دادن به منازعات زمین و چراگاه، تأمین زندگی شایسته برای کوچی‌ها و هم‌زمان حفظ حقوق دهقانان و باشندگان مناطق روستایی است.

کوچی‌هایی که خواهان زندگی دایمی هستند، به‌صورت داوطلبانه در مناطق مناسب اسکان داده شده و از زمین برای مسکن و تولید، آب، مکتب، خدمات صحی، راه، برق و امکانات تولیدی برخوردار می‌شوند.

در مناطقی که کوچ‌نشینی سنتی ادامه می‌یابد، مسیرهای قانونی و منظم استفاده از چراگاه‌ها تعیین شده و هرگونه تصرف اجباری زمین دهقانان یا کوچ‌نشینان ممنوع است.

مادهٔ ۵۷ ـ زمین عمومی:

زمین‌های عمومی و دولتی برای تولید، مسکن و زیربناهای عمومی استفاده می‌شوند و زمین‌خواری و سوداگری زمین ممنوع است.

مادهٔ ۵۸ ـ توسعهٔ روستا:

روستاها باید به آب، برق، آموزش، صحت، راه و ارتباطات دسترسی داشته باشند.

مادهٔ ۵۹ ـ حمایت از دهقان:

دولت خدمات فنی، امکانات تولید، نهاده‌های زراعتی و حمایت اقتصادی و حقوقی از دهقانان را تأمین می‌کند.

فصل هشتم ـ اقتصاد برنامه‌ریزی‌شده و مالیهٔ عمومی:

مادهٔ ٦٠ ـ برنامه‌ریزی اقتصادی:

اقتصاد کشور بر اساس برنامه‌های درازمدت، پنج‌ساله و سالانه تنظیم می‌شود.

هیچ برنامهٔ ملی بدون تعیین هدف، منابع مالی، ظرفیت تولیدی، نیروی انسانی، نهاد مسئول، زمان‌بندی و شاخص قابل‌اندازه‌گیری تصویب نمی‌شود.

برنامه‌های اقتصادی باید مشخص کنند که چه مقدار تولید، اشتغال، مسکن، برق، آب، محصولات زراعتی، خدمات صحی و آموزشی در چه مدت ایجاد شود و منابع مورد نیاز آن از کجا تأمین خواهد شد.

مادهٔ ٦١ ـ اولویت‌های اقتصادی:

اولویت برنامه‌های ملی شامل غذا، مسکن، آب، انرژی، آموزش، صحت، صنعت و زیربناها است.

مادهٔ ٦٢ ـ بودجه:

بودجهٔ عمومی باید شفاف، مرتبط با برنامه‌های ملی و شامل درآمد، مصارف، سرمایه‌گذاری و منابع تأمین مالی باشد.

مادهٔ ٦٣ ـ درآمد منابع طبیعی:

درآمد حاصل از معادن، نفت، گاز، آب، انرژی و سایر منابع طبیعی به مالکیت عمومی تعلق دارد و نباید به ثروت شخصی افراد، شرکت‌های خصوصی یا گروه‌های سیاسی تبدیل شود.

بخش اصلی این درآمدها باید از طریق بودجهٔ عمومی و صندوق توسعهٔ ملی برای آموزش رایگان، خدمات صحی رایگان، مسکن اجتماعی، آب و برق، زراعت، صنعت، زیربناها، تحقیقات علمی و سایر برنامه‌های توسعه‌ای به جامعه بازگردانده شود.

در مواردی که پرداخت مستقیم خدمات عمومی ممکن نباشد، دولت می‌تواند از نظام یارانه و کوپن یا اعتبار اجتماعی برای تضمین دسترسی عادلانهٔ مردم به کالاها و خدمات اساسی استفاده کند.

مادهٔ ٦٤ ـ مالیات:

نظام مالیاتی بر اساس توان پرداخت تنظیم شده و ثروت و فعالیت اقتصادی بزرگ سهم بیشتری در تأمین مالی عمومی خواهد داشت.

مادهٔ ٦٥ ـ ضد انحصار:

انحصار خصوصی بر بخش‌های حیاتی اقتصاد ممنوع است.

مادهٔ ٦٦ ـ تعاونی‌ها:

تعاونی‌های تولیدی و مصرفی مورد حمایت دولت قرار می‌گیرند.

مادهٔ ٦٧ ـ تجارت خارجی:

تجارت خارجی باید در خدمت نیازهای کشور، تولید داخلی، انتقال تکنالوژی و استقلال اقتصادی باشد.

مادهٔ ٦٨ ـ کاهش وابستگی:

کشور با توسعهٔ تولید داخلی و تنوع اقتصادی وابستگی به واردات و قدرت‌های خارجی را کاهش می‌دهد.

فصل نهم ـ کار:

مادهٔ ٦٩ ـ حق کار:

هر شهروند حق دسترسی به کار و فرصت اشتغال دارد.

مادهٔ ٧٠ ـ مزد:

مزد بر اساس کار، مهارت و هزینهٔ زندگی تعیین شده و حداقل مزد به‌صورت منظم بازنگری می‌شود.

مادهٔ ٧١ ـ ساعات کار و استراحت:

ساعات کار، تعطیلات، مرخصی و استراحت کارگران مطابق قانون تضمین می‌شود.

مادهٔ ٧٢ ـ اتحادیه‌ها:

کارگران حق تشکیل اتحادیه و سازمان‌های صنفی دارند.

مادهٔ ٧٣ ـ ایمنی کار:

دولت و کارفرمایان موظف به تأمین محیط کار سالم و ایمن هستند.

مادهٔ ٧٤ ـ مشارکت کارگران:

کارگران در ادارهٔ مؤسسات عمومی و تعاونی و در تصمیمات مرتبط با محیط کار مشارکت می‌کنند.

فصل دهم ـ صنعت و منابع:

مادهٔ ٧٥ ـ منابع استراتژیک:

معادن، انرژی و منابع استراتژیک تحت مالکیت عمومی و نظارت دولت قرار دارند.

مادهٔ ٧٦ ـ صنایع اساسی:

صنایع پایه و زیربنایی باید عمدتاً در مالکیت عمومی، دولتی یا اجتماعی قرار گیرند.

مادهٔ ٧٧ ـ استخراج منابع:

استخراج منابع باید شفاف، علمی، پایدار و با رعایت محیط زیست باشد.

مادهٔ ٧٨ ـ مصرف درآمد منابع:

درآمد منابع در درجهٔ نخست برای آموزش، صحت، مسکن، آب، انرژی، صنعت و زیربناها استفاده می‌شود.

مادۀ ۷۹ ـ صنعتی‌سازی:

برنامۀ ملی صنعتی‌سازی بر اساس منابع کشور، نیاز داخلی، نیروی انسانی، تکنالوژی و سرمایه‌گذاری تنظیم شده و دارای اهداف کمی و زمان‌بندی مشخص خواهد بود.

فصل یازدهم ـ آموزش:

مادۀ ۸۰ ـ آموزش رایگان:

آموزش عمومی از دورۀ ابتدایی تا آموزش عالی دولتی به‌صورت رایگان ارائه می‌شود.

مادۀ ۸۱ ـ آموزش علمی:

نظام آموزشی بر علم، تفکر انتقادی، دانش فنی و شناخت اجتماعی استوار است.

مادۀ ۸۲ ـ مبارزه با بی‌سوادی:

برنامۀ ملی ریشه‌کن‌سازی بی‌سوادی اجرا و هر سال ارزیابی می‌شود.

مادۀ ۸۳ ـ آموزش مسلکی:

آموزش‌های فنی و مسلکی متناسب با نیاز اقتصاد توسعه می‌یابد.

مادۀ ۸۴ ـ تحصیلات عالی:

تحصیلات عالی دولتی برای دانشجویان واجد شرایط رایگان است.

فصل دوازدهم ـ علم و پژوهش:

مادۀ ۸۵ ـ بودجۀ علمی:

سهم مشخصی از بودجۀ ملی به علم و تکنالوژی اختصاص یافته و متناسب با رشد اقتصاد افزایش می‌یابد.

مادۀ ۸۶ ـ آزادی علمی:

پژوهش علمی و فعالیت دانشگاهی از آزادی علمی برخوردار است.

مادۀ ۸۷ ـ پژوهش ملی:

پژوهش‌ها باید با نیازهای افغانستان و توسعۀ نیروهای مولده ارتباط داشته باشند.

مادۀ ۸۸ ـ نیروی متخصص:

برای بازگشت یا جذب متخصصان افغان و تربیت نسل جدید متخصصان برنامۀ ملی ایجاد می‌شود.

مادۀ ۸۹ ـ دانشگاه و صنعت:

دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و صنایع باید با یکدیگر ارتباط سازمان‌یافته داشته باشند.

فصل سیزدهم ـ صحت:

مادۀ ۹۰ ـ صحت رایگان:

خدمات اساسی صحی برای شهروندان افغانستان رایگان خواهد بود.

مادۀ ۹۱ ـ شبکۀ صحی :

شبکۀ سراسری شفاخانه‌ها و مراکز صحی ایجاد می‌شود.

مادۀ ۹۲ ـ دارو داروهای اساسی رایگان یا تحت حمایت عمومی عرضه می‌شوند مصرف دارو ها کنترل خواهد شدکه از قاچاق دارو به خارج کشور جلو گیری شود.

مادۀ ۹۳ ـ پیشگیری واکسیناسیون، پیشگیری و آموزش صحی عمومی توسعه می‌یابد.

مادۀ ۹۴ ـ صحت مادر و کودک

خدمات صحی مادر و کودک رایگان خواهد بود.

مادۀ ۹۵ ـ محیط سالم

آب پاک، محیط سالم، غذای سالم و مبارزه با بیماری‌های واگیردار تضمین می‌شود.

مادۀ ۹٦ ـ تولید دارو:

تولید داخلی دارو و تجهیزات طبی توسعه می‌یابد.

فصل چهاردهم ـ مسکن، آب، انرژی و حمل‌ونقل:

مادۀ ۹۷ ـ حق مسکن:

مسکن از نیازهای اساسی مردم است. دولت از طریق برنامه‌های ملی ساخت‌وساز، زمین عمومی، تعاونی‌های مسکن و مسکن اجتماعی، نیاز مسکونی مردم را تأمین می‌کند.

افراد و خانواده‌های کم‌درآمد، بی‌سرپناه، معلولان، سالمندان و خانواده‌های دارای شرایط ویژه در اولویت دریافت مسکن اجتماعی قرار دارند.

مادۀ ۹۸ ـ برنامۀ ملی مسکن:

برنامۀ ملی مسکن اجتماعی بر اساس جمعیت، نیاز منطقه‌ای و ظرفیت اقتصادی کشور اجرا می‌شود.

مادۀ ۹۹ ـ آب:

مصرف ضروری و متعارف آب خانوارها به‌صورت رایگان تأمین می‌شود. مقدار مصرف متعارف بر اساس تعداد اعضای خانواده، شرایط اقلیمی، دسترسی منطقه و نیاز واقعی تعیین می‌شود.

مصرف بالاتر از حد متعارف می‌تواند مشمول تعرفۀ تصاعدی شود تا هم اسراف کاهش یابد و هم منابع آب حفظ گردد.

مادۀ ۱۰۰ ـ برق و انرژی:

مصرف ضروری و متعارف برق خانوارها به‌صورت رایگان یا با حمایت کامل اجتماعی تأمین می‌شود.

میزان مصرف پایه بر اساس اندازۀ خانواده و شرایط اقلیمی تعیین می‌گردد. مصرف فراتر از سطح پایه می‌تواند مشمول تعرفۀ تصاعدی شود.

دولت ظرفیت تولید برق را از طریق انرژی آبی، خورشیدی، بادی و سایر منابع پایدار توسعه می‌دهد.

مادۀ ۱۰۱ ـ حمل‌ونقل عمومی:

حمل‌ونقل عمومی ضروری و خدماتی که برای دسترسی مردم به محل کار، آموزش، خدمات صحی و سایر نیازهای اساسی ایجاد شده‌اند، باید رایگان یا با هزینۀ اجتماعی بسیار پایین ارائه شوند.

دولت موظف است شبکهٔ ملی حمل‌ونقل عمومی، راه‌آهن و سایر وسایل جابه‌جایی عمومی را توسعه دهد.

مادهٔ ۱۰۲ ـ زیربنا:

زیربناها از طریق برنامه‌های ملی و با هدف توسعهٔ متوازن مناطق ایجاد می‌شوند.

فصل پانزدهم ـ تأمین اجتماعی:

مادهٔ ۱۰۳ ـ تأمین اجتماعی:

نظام جامع تأمین اجتماعی ایجاد می‌شود.

مادهٔ ۱۰۴ ـ بازنشستگی:

حقوق بازنشستگی تضمین می‌شود.

مادهٔ ۱۰۵ ـ معلولان:

افراد دارای معلولیت از حمایت اجتماعی و خدمات لازم برخوردار می‌شوند.

مادهٔ ۱۰۶ ـ سالمندان:

برای سالمندان خدمات و حمایت اجتماعی فراهم می‌شود.

مادهٔ ۱۰۷ ـ حمایت خانواده و عودت کنندگان به کشور:

خانواده‌های نیازمند از حمایت اجتماعی و اقتصادی برخوردار می‌شوند.

مادهٔ ۱۰۸ ـ مراقبت از کودکان:

مراکز عمومی نگهداری و مراقبت از کودکان ایجاد می‌شود.

مادهٔ ۱۰۹ ـ بیمهٔ اجتماعی:

نظام بیمهٔ اجتماعی عمومی ایجاد می‌شود.

مادهٔ ۱۱۰ ـ مبارزه با فقر:

برنامهٔ ملی کاهش و ریشه‌کن‌سازی فقر ایجاد شده و شاخص‌های فقر به‌طور منظم سنجیده می‌شود.

فصل شانزدهم ـ زنان و خانواده:

مادهٔ ۱۱۱ ـ برابری زنان و مردان:

زنان و مردان از حقوق برابر سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برخوردارند.

مادهٔ ۱۱۲ ـ مشارکت سیاسی زنان:

مشارکت زنان در نهادهای سیاسی و دولتی تضمین می‌شود.

مادهٔ ۱۱۳ ـ مزد برابر:

در برابر کار برابر، مزد برابر پرداخت می‌شود.

مادهٔ ۱۱۴ ـ آموزش دختران:

تحصیل دختران در تمام سطوح آزاد، رایگان و تضمین‌شده است.

مادهٔ ۱۱۵ ـ ازدواج:

ازدواج تنها با رضایت آزاد طرفین معتبر است زنان ازحق طلاق و حق سقط جنین برخوردار خواهند بود.

مادهٔ ۱۱٦ ـ ازدواج کودکان:

ازدواج کودکان ممنوع و جرم است. هیچ فرد، خانواده، مقام یا نهاد مذهبی حق ندارد کودک را به ازدواج وادار کند.

مادهٔ ۱۱۷ ـ دخترفروشی و قاچاق:

فروش، خرید، معامله، مبادله یا واگذاری دختران در برابر پول، زمین، بدهی، حل منازعه، ازدواج اجباری یا هر منفعت مادی و غیرمادی ممنوع و جرم است.

قاچاق دختران و زنان و استفاده از آنان به‌عنوان وسیلهٔ معامله یا حل اختلاف نیز جرم محسوب می‌شود.

مادهٔ ۱۱۸ ـ حمایت از قربانیان:

قربانیان ازدواج اجباری، کودک‌همسری، دخترفروشی و قاچاق باید از سرپناه امن، خدمات صحی، آموزش، حمایت حقوقی و امکان بازگشت مستقل به زندگی اجتماعی برخوردار شوند.

مادهٔ ۱۱۹ ـ خشونت علیه زنان:

خشونت جسمی، جنسی، روانی، اقتصادی و اجتماعی علیه زنان جرم است.

مادهٔ ۱۲۰ ـ برابری اقتصادی:

زنان در مالکیت، ارث، کار، آموزش و مشارکت اقتصادی دارای حقوق برابر هستند.

مادهٔ ۱۲۱ ـ رفع ستم تاریخی:

دولت برنامه‌های ویژه‌ای برای از میان‌برداشتن موانع تاریخی و اجتماعی در برابر پیشرفت زنان اجرا می‌کند.

فصل هفدهم ـ کودکان و جوانان

مادهٔ ۱۲۲ ـ حقوق کودک حقوق کودک و امنیت جسمی، روانی و اجتماعی او تضمین می‌شود.

مادهٔ ۱۲۳ ـ کار کودک :

کار کودکان ممنوع است.

مادهٔ ۱۲۴ ـ آموزش جوانان:

آموزش عمومی و فنی جوانان توسعه می‌یابد.

مادهٔ ۱۲۵ ـ اشتغال جوانان:

برای اشتغال و مهارت‌آموزی جوانان برنامهٔ ملی ایجاد می‌شود.

مادهٔ ۱۲٦ ـ ورزش:

ورزش عمومی و امکانات ورزشی دولتی توسعه می‌یابد.

مادهٔ ۱۲۷ ـ مشارکت جوانان:

جوانان در شوراها، نهادهای اجتماعی و برنامه‌های توسعه مشارکت می‌کنند.

مادهٔ ۱۲۸ ـ مبارزه با مواد مخدر:

مبارزه با مواد مخدر بر پیشگیری، آموزش، درمان و مبارزه با قاچاق استوار خواهد بود.

مادهٔ ۱۲۹ ـ رشد فرهنگی:

رشد فرهنگی، علمی و فکری جوانان حمایت می‌شود.

مادهٔ ۱۳۰ ـ فرصت برابر:

برای همهٔ جوانان فرصت برابر آموزشی و اجتماعی فراهم می‌شود.

مادهٔ ۱۳۱ ـ حمایت از استعدادها:

استعدادهای علمی، هنری، ورزشی و فنی حمایت می‌شوند.

مادهٔ ۱۳۲ ـ نقش جوانان:

جوانان نیروی اساسی نوسازی علمی، اقتصادی و اجتماعی کشور محسوب می‌شوند.

فصل هجدهم ـ برابری ملی، زبانی و فرهنگی:

مادهٔ ۱۳۳ ـ برابری ملی:

تمام ملیت‌ها و اقوام کشور از حقوق برابر برخوردارند.

مادهٔ ۱۳۴ ـ زبان‌ها:

زبان‌های کشور دارای حقوق برابر بوده و آموزش و توسعهٔ زبان‌های محلی حمایت می‌شود.

مادهٔ ۱۳۵ ـ فرهنگ و میراث:

فرهنگ‌های محلی، میراث تاریخی و سنت‌های مثبت حفظ و حمایت می‌شوند.

فصل نوزدهم ـ فرهنگ و رسانه:

مادهٔ ۱۳۶ ـ فرهنگ عمومی:

دولت فرهنگ علمی، انسانی و اجتماعی را توسعه می‌دهد.

مادهٔ ۱۳۷ ـ رسانه‌های عمومی:

رسانه‌های عمومی در خدمت آموزش، آگاهی اجتماعی و منافع مردم فعالیت می‌کنند.

مادهٔ ۱۳۸ ـ هنر و ادبیات:

آزادی فعالیت هنری و ادبی و حمایت از هنرمندان و نویسندگان تضمین می‌شود.

مادهٔ ۱۳۹ ـ میراث فرهنگی:

آثار تاریخی و میراث فرهنگی حفاظت می‌شوند.

مادهٔ ۱۴۰ ـ فرهنگ علمی:

دولت با بی‌سوادی، خرافه، جهل، تعصب و نفرت از طریق آموزش و آگاهی اجتماعی مبارزه می‌کند.

فصل بیستم ـ علم، تکنالوژی، هوش مصنوعی و روباتیک

مادهٔ ۱۴۱ ـ توسعهٔ تکنالوژی:

برنامهٔ ملی توسعهٔ تکنالوژی تدوین می‌شود.

مادهٔ ۱۴۲ ـ هوش مصنوعی:

هوش مصنوعی در آموزش، صحت، تولید، زراعت، مدیریت منابع و حل مسائل اجتماعی به کار گرفته می‌شود.

مادهٔ ۱۴۳ ـ روباتیک:

روبات‌ها برای افزایش بهره‌وری و کاهش کارهای خطرناک، طاقت‌فرسا و فرسایشی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

مادهٔ ۱۴۴ ـ تکنالوژی در خدمت مردم:

دانش و تکنالوژی که با بودجهٔ عمومی تولید می‌شود باید در درجهٔ نخست در خدمت منافع عمومی قرار گیرد.

فصل بیست‌ویکم ـ محیط زیست:

مادهٔ ۱۴۵ ـ حفاظت محیط زیست:

حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی وظیفهٔ دولت و جامعه است.

مادهٔ ۱۴۶ ـ انرژی پاک:

انرژی‌های تجدیدپذیر و پاک توسعه می‌یابد.

مادهٔ ۱۴۷ ـ کاهش آلودگی:

برنامه‌های کاهش آلودگی هوا، آب و خاک اجرا می‌شود.

مادهٔ ۱۴۸ ـ تعادل زیست‌محیطی:

تعادل اکولوژیک و تنوع زیستی حفظ می‌شود.

مادهٔ ۱۴۹ ـ شهر سبز:

شهرهای سبز، حمل‌ونقل عمومی، فضای سبز، مدیریت آب و بهره‌وری انرژی توسعه می‌یابد.

فصل بیست‌ودوم ـ توسعهٔ شهری و روستایی:

مادهٔ ۱۵۰ ـ توسعهٔ متوازن:

توسعهٔ شهر و روستا باید متوازن باشد.

مادهٔ ۱۵۱ ـ برنامه‌ریزی شهری:

برنامه‌ریزی شهری بر اساس جمعیت، مسکن اجتماعی، خدمات عمومی، حمل‌ونقل و محیط زیست انجام می‌شود.

مادهٔ ۱۵۲ ـ خدمات روستایی:

روستاها از خدمات زیربنایی و اجتماعی برخوردار می‌شوند.

مادهٔ ۱۵۳ ـ کاهش مهاجرت اجباری:

فقر و کمبود خدمات نباید عامل مهاجرت اجباری مردم از روستاها و مناطق محروم باشد.

فصل بیست‌وسوم ـ سیاست خارجی:

مادهٔ ۱۵۴ ـ سیاست خارجی مستقل:

سیاست خارجی مستقل و مبتنی بر منافع ملی دنبال می‌شود.

مادۀ ۱۵۵ ـ مبارزه با امپریالیزم:

کشور با استعمار، امپریالیزم، سلطه و وابستگی سیاسی و اقتصادی و تحمیل خارجی مخالفت می‌کند.

مادۀ ۱۵٦ ـ همبستگی بینالمللی و انترناسیونالیزم کارگری:

حزب دموکراتیک خلق افغانستان ـدرفشداران نوین، با پایبندی استوار به اصل زرین انترناسیونالیزم کارگری، خود را بخشی از پیکار مشترک کارگران، زحمتکشان و خلقهای ستمدیدۀ جهان علیه امپریالیزم، استثمار و ستم طبقاتی میداند. حزب از مبارزات آزادیبخش، ضد امپریالیستی و عدالتخواهانۀ خلقها، جنبشهای کارگری و مردمی، نیروهای چپ و دموکراتیک و احزاب کمونیست و مارکسیست در منطقه و سراسر جهان حمایت نموده، برای تحکیم همبستگی انقلابی و گسترش روابط نزدیک و پایدار با احزاب برادر و نیروهای همسو مبارزه میکند و اتحاد انترناسیونالیستی نیروهای پیشرو را ضرورتی اساسی برای رهایی زحمتکشان و برپایی جهانی عاری از استثمار و ستم میداند.

مادۀ ۱۵۷ ـ روابط اقتصادی خارجی:

روابط اقتصادی خارجی بر منافع متقابل، انتقال تکنالوژی، توسعۀ داخلی و جلوگیری از غارت منابع استوار خواهد بود.

فصل بیست‌وچهارم ـ مسئلۀ ملی و تمامیت ارضی:

مادۀ ۱۵۸ ـ وحدت داوطلبانه:

وحدت ملی بر پایۀ برابری، عدالت و مشارکت سیاسی مردم استوار است.

مادۀ ۱۵۹ ـ حل مسئلۀ ملی:

مسائل ملی از طریق برابری حقوقی، توسعۀ متوازن و مشارکت سیاسی حل می‌شوند.

مادۀ ۱٦۰ ـ مسئلۀ دیورند:

مسئلۀ دیورند از طریق سیاسی، تاریخی و دیپلماتیک و بر اساس ارادۀ مردم مربوط به مسئله پیگیری می‌شود.

مادۀ ۱٦۱ ـ تمامیت ارضی:

تمامیت ارضی افغانستان حفظ می‌شود.

مادۀ ۱٦۲ ـ همکاری منطقه‌ای:

همکاری اقتصادی، فرهنگی و علمی منطقه‌ای توسعه می‌یابد.

مادۀ ۱٦۳ ـ صلح منطقه‌ای افغانستان خواهان صلح، حسن همجواری و همکاری منطقه‌ای است.

فصل بیست‌وپنجم ـ گذار به سوسیالیسم:

مادۀ ۱٦۴ ـ روند گذار:

گذار به سوسیالیسم یک روند تاریخی و اجتماعی است که باید بر اساس شرایط واقعی افغانستان، رشد نیروهای مولده و ظرفیت اقتصادی کشور انجام شود.

مادۀ ۱٦۵ ـ اقتصاد دوران گذار:

در دوران گذار به سوسیالیسم، مالکیت عمومی، دولتی و تعاونی در بخش‌های اساسی اقتصاد نقش مرکزی خواهد داشت، در حالی که فعالیت خصوصی در بخش‌های مجاز می‌تواند در چارچوب قانون ادامه یابد.

دولت موظف است از انحصار خصوصی بر منابع طبیعی، صنایع استراتژیک، انرژی، نظام بانکی و سایر بخش‌های حیاتی اقتصاد جلوگیری کند.

سیاست اقتصادی دوران گذار باید به‌گونه‌ای تنظیم شود که به‌تدریج وزن مالکیت اجتماعی و عمومی افزایش یافته و زمینه‌های مادی استثمار کاهش یابد.

مادهٔ ۱٦٦ ـ رشد نیروهای مولده:

توسعهٔ صنعت، زراعت، علم، تکنالوژی و نیروی انسانی اساس گذار به سوسیالیسم است.

مادهٔ ۱٦۷ ـ کاهش نابرابری:

نابرابری اقتصادی و اجتماعی به‌صورت تدریجی کاهش می‌یابد.

مادهٔ ۱٦۸ ـ آموزش اجتماعی:

آموزش علمی، اجتماعی، سیاسی و کورس‌های مارکسیسم ـ لنینیسم برای ارتقای آگاهی اجتماعی و تربیت کادرها توسعه می‌یابد.

فصل بیست‌وششم ـ نظام سوسیالیستی:

مادهٔ ۱٦۹ ـ مالکیت اجتماعی:

وسایل عمدهٔ تولید در نظام سوسیالیستی تحت مالکیت اجتماعی قرار می‌گیرند.

مادهٔ ۱۷۰ ـ برنامه‌ریزی سوسیالیستی:

اقتصاد سوسیالیستی بر اساس برنامه‌های ملی و نیازهای اجتماعی سازمان‌دهی می‌شود.

مادهٔ ۱۷۱ ـ توزیع در مرحلهٔ نخست سوسیالیسم:

در مرحلهٔ نخست سوسیالیسم، اصل اساسی توزیع بر مبنای کار و میزان مشارکت اجتماعی است؛ اما کالاها و خدمات اساسی مانند آموزش، صحت، خدمات اجتماعی، آب و برق پایه، مسکن اجتماعی و سایر نیازهای عمومی می‌توانند خارج از رابطهٔ مستقیم دستمزد و به‌صورت رایگان یا اجتماعی در اختیار مردم قرار گیرند.

با افزایش ظرفیت تولید و فراوانی اجتماعی، سهم نیازهای تأمین‌شدهٔ رایگان افزایش خواهد یافت.

مادهٔ ۱۷۲ ـ خدمات رایگان:

آموزش، صحت، آب و برق ضروری، خدمات اجتماعی، مسکن اجتماعی و سایر خدمات عمومی اساسی به‌صورت رایگان یا اجتماعی تأمین می‌شوند.

مادهٔ ۱۷۳ ـ بازگشت ثروت اجتماعی به مردم:

درآمد حاصل از مالکیت عمومی، منابع طبیعی، صنایع ملی و مؤسسات اجتماعی باید از طریق خدمات رایگان، یارانه‌های عمومی، کوپن یا اعتبار اجتماعی، برنامه‌های مسکن، آموزش، صحت، تغذیه، حمل‌ونقل و سایر خدمات اجتماعی به مردم بازگردانده شود.

هدف این نظام آن است که ثروت تولیدشده توسط جامعه، به‌جای انباشت در دست یک اقلیت، در جهت افزایش رفاه عمومی و توسعهٔ نیروهای مولده مصرف شود.

مادهٔ ۱۷۴ ـ کاهش تدریجی مناسبات پولی و کالایی:

کاهش نقش پول و مناسبات کالایی تنها با رشد نیروهای مولده، افزایش تولید، تأمین فراوانی کالاها و خدمات، گسترش مالکیت اجتماعی و ایجاد ظرفیت لازم برای توزیع بر اساس نیاز امکان‌پذیر خواهد بود.

بنابراین در دورهٔ گذار، پول و بازار در بخش‌هایی که هنوز وجود آن‌ها ضروری است می‌توانند تحت تنظیم اجتماعی و برنامه‌ریزی ملی به کار گرفته شوند و نقش آن‌ها متناسب با رشد اقتصاد اجتماعی به‌تدریج کاهش یابد.

مادهٔ ۱۷۵ ـ فرهنگ سوسیالیستی:

فرهنگ سوسیالیستی بر همکاری، همبستگی، کار اجتماعی، علم، برابری و مسئولیت جمعی استوار است.

فصل بیست‌وهفتم ـ افق کمونیستی:

مادهٔ ۱۷۶ ـ جامعهٔ بی‌طبقه:

هدف تاریخی نهایی، ایجاد جامعه‌ای بدون طبقات استثمارگر و استثمارشونده است.

مادهٔ ۱۷۷ ـ زوال تدریجی دولت:

با از میان‌رفتن طبقات و شرایط مادی سلطه و استثمار، دولت به‌عنوان ابزار سلطهٔ طبقاتی به‌تدریج کارکرد تاریخی خود را از دست داده و زوال می‌یابد.

مادهٔ ۱۷۸ ـ جامعهٔ جهانی انسانی:

با رشد همکاری میان جوامع انسانی، مرزهای سیاسی به‌تدریج نقش جداکننده و رقابتی خود را از دست می‌دهند.

مادهٔ ۱۷۹ ـ توزیع بر اساس نیاز:

با رسیدن جامعه به سطح بالای وفور مادی، اصل توزیع بر اساس نیاز جای مناسبات کالایی و پولی را می‌گیرد.

مادهٔ ۱۸۰ ـ تکنالوژی و رهایی انسان:

هوش مصنوعی، روباتیک و تکنالوژی‌های آینده باید در جهت رهایی انسان از کارهای فرسایشی و خطرناک و فراهم‌کردن امکان رشد استعدادهای انسانی به کار گرفته شوند.

فصل بیست‌وهشتم ـ اصول اجرای برنامه:

مادهٔ ۱۸۱ ـ برنامه‌های اجرایی:

تمام اهداف این مرام از طریق برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و درازمدت اجرا می‌شوند و هر برنامه باید دارای هدف، منابع، نهاد مسئول، زمان‌بندی و شاخص‌های قابل‌اندازه‌گیری باشد.

مادهٔ ۱۸۲ ـ ارزیابی و نظارت:

اجرای برنامه‌ها هر سال ارزیابی می‌شود و شورای انقلابی و کمیسیون مستقل بازرسی و حسابرسی بر اجرای برنامه و مصرف بودجهٔ عمومی نظارت کرده و گزارش آن را به مردم ارائه می‌کنند.

مادهٔ ۱۸۳ ـ مشارکت اجتماعی اجرای برنامه با مشارکت شوراها، کارگران، دهقانان، زنان، جوانان، روشنفکران، متخصصان و سازمان‌های اجتماعی انجام می‌شود.

مادهٔ ۱۸۴ ـ هدف تاریخی:

هدف نهایی برنامه، ایجاد جامعه‌ای بدون استثمار، تبعیض و فقر گسترده و حرکت تدریجی و آگاهانهٔ جامعه به سوی سوسیالیسم و افق کمونیستی است.

ماده ۱۸۵-قیام مردمی و مقاومت در برابر استبداد

حزب ما به اصول مبارزه صلح آمیز وفادار بوده از پرخاشگری و انارشیزم مخالف است ، ما معتقدیم که بهترین شیوه مبارزه همانا تشدید کار سیاسی - سازمانی در بین توده ها ، ارتقا سطح دانش سیاسی و ایدیالوژیک مردم و بخصوص اعضای حزب و تربیت کادر های مبارز ، آگاه ، مسلط به تیوری علمی انقلابی و وفادار به آرمانهای شریفانه مارکسستی است .

اما این امر به هیچ وجه بدین معنی نیست که ما مبارزه مسلحانه و نظامی را علیه نیرو های متحجر ارتجاعی، ستمگر و مردم کش کاملا منتفی میدانیم !

ما در برابر کشتار ، زجر ، شکنجه و بی عدالتی بر خواهران و برادران مان خاموش و بی تفاوت بوده نمیتوانم !

کمیته رهبری حزب، با در نظرداشت عینی و واقعی موقعیت حزب ما ،در شرایط فعلی ، فرمان قیام مسلحانه و نظامی را در کشور صادر ننموده ، همانا به تعمیق و گسترش کار سیاسی-آموزشی میان مردم و صفوف حزب تآکید و تمرکز می نماید .

حزب با در نظر داشت تغییر شرایط و توازن نیرو ها احتمال ایجاد کمیسیون نظامی و ارتش را منتفی نمی داند.

اصل نهایی!

این مرامنامه سندی برای سازمان‌دهی آگاهانهٔ جامعه و پاسخ‌گویی به نیازهای واقعی مردم است. سیاست‌های اجرایی آن باید بر پایهٔ شرایط مشخص افغانستان، تجربهٔ تاریخی، علم، تکنالوژی و نتایج واقعی اجرای برنامه‌ها تکامل یابد.

معیار موفقیت برنامه، تأثیر آن بر زندگی مردم، رشد نیروهای مولده، کاهش استثمار و نابرابری، گسترش علم و فرهنگ، افزایش تولید و استحکام استقلال ملی است.

حزب دموکراتیک خلق افغانستان ـ «درفش‌داران نوین»